

واکاوی و تحلیل عوامل مؤثر بر
قاچاق کالا در مناطق مرزی
(مطالعه موردی: شهرستان مریوان)

سیما سعدی^{۱۹}

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۹. دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران

چکیده

یکی از مهم ترین معضلات و چالش های کشورهای در حال توسعه فساد مالی ناشی از اقتصاد زیرزمینی و مصداق بارز آن قاچاق می باشد؛ قاچاق کالا با توجه به تأثیرات منفی که بر اقتصاد ملی دارد، همیشه مورد توجه کارشناسان حوزه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بوده است. از آنجایی که قاچاق کالا محصول عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی، محیطی، سیاسی و ... است، برای کاهش آن نیاز به برنامه ریزی همه جانبه بوده و تنها از طریق برخوردهای نظامی و امنیتی این پدیده قابل کنترل نیست. بنابراین هدف از پژوهش حاضر واکاوی و تحلیل عوامل مؤثر بر قاچاق کالا در مناطق مرزی می باشد. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از حیث روش گردآوری اطلاعات توصیفی-تحلیلی می باشد. جهت گردآوری اطلاعات از روش اسنادی و در بخش میدانی از روش پیمایش مبتنی بر تکمیل پرسشنامه و مصاحبه بهره گرفته شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۵۵۳۲ نفر از مرزنشینان می باشند که با استفاده از روشهای آماری تعداد ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده اند. پرسشنامه ها به نسبت تعداد جمعیت مناطق روستایی مرزنشین توزیع شده است. اعتبار پرسشنامه ها نیز از طریق آزمون آلفای کرونباخ، ۰٫۷۹ درصد به دست آمد، همچنین با ۲۰ نفر از افراد خبره برای تکمیل یافته ها، مصاحبه فردی عمیق صورت گرفته است. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون t زوجی، آزمون کای اسکوئر (برای فهمیدن نظر مثبت یا منفی افراد پاسخگو به سوالات)، و آزمون کروسکال والیس استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می دهند که عوامل اقتصادی بیشترین تأثیر را در افزایش قاچاق کالا داشته اند. با توجه به آزمون کروسکال والیس در رتبه بندی بین عوامل مؤثر در قاچاق کالا، همان گونه که میانگین های رتبه ای در این آزمون نشان می دهند به ترتیب عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اداری - مدیریتی بیشترین تأثیر را در افزایش و رواج قاچاق کالا دارند.

واژگان کلیدی: قاچاق کالا، مناطق مرزی، شهرستان مریوان.

مقدمه

امروزه قاچاق به عنوان یکی از معضلات ایران توانسته با اختصاص بخش عظیمی از اقتصاد کشور به خود، برنامه ریزی های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را با اختلال مواجهه نماید. این پدیده که به تعبیر کارشناسان امر، اقتصاد خاکستری، اقتصاد سایه، اقتصاد زیرزمینی، اقتصاد غیررسمی و ... نامیده می شود (احمدی، ۱۳۸۵: ۸). طبق قانون بودجه سال ۱۳۸۱، همه کالاهایی که بدون تشریفات قانونی و حقوق ورودی و عوارض متعلقه و خارج از مبادی رسمی کشور (گمرک) وارد یا خارج شود. این کالا در هر جایی اعم از مرز، مبادی ورودی، انبارها در حین حمل و نقل یا در مراکز عرضه مشاهده شود، قاچاق محسوب می گردد. کالایی که شناسنامه نداشته باشد که از کجا آمده و تشریفات قانونی در آن رعایت نشده باشد. طبق قانون مصوب مجلس، قاچاق تعریف می شود (رحمانی، ۱۳۹۰: ۴۱).

قاچاق کالا پدیده ای است که تمامی اقتصادهای دنیا کم و بیش با آن روبرو هستند. این پدیده علاوه بر مشکلاتی که برای نظام تولید داخلی ایجاد می کند، بنا به ماهیت پنهانی که دارد در سامانه اطلاعات اقتصادی کشور نیز ایجاد اختلال می کند. این امر از طریق ایجاد تورش در اطلاعات اقتصادی، سیاست گذاری اقتصادی را از مسیر صحیح خود منحرف می کند که خود به نوعی مزید بر سایر معضلات قاچاق خواهد بود (اخباری، ۱۳۸۹: ۱۱۸).

پدیده قاچاق منجر به کاهش درآمدهای گمرکی و مالیاتی کشور، جایگزینی کالاهای خارجی به جای تولیدات داخلی، کاهش تولید داخلی و در نتیجه کاهش زمینه اشتغال، منحرف شدن سرمایه های داخلی به سوی قاچاق کالا و تشویق صدور کالا از مجراها و راه های غیررسمی و استفاده از ارز حاصله برای واردات کالاهای قاچاق و نیز افزایش تقاضای ارز در بازار آزاد ارز و در پی داشتن اثرات تورمی آن می باشد (محمدپور، ۱۳۸۸: ۸). در علت شناسی پدیده قاچاق فقر هم علت و هم معلول شناخته می شود چرا که گروهی از افراد به دلیل بیکاری و فقر، به این جرم سودآور روی آورده و از پیامدهای این عمل، سرمایه گذاری مولد از مسیر خود منحرف شده و تولیدات و درآمد ملی کاهش پیدا می کند. قاچاق صرف نظر از این که قاچاق انسان، کالا و اشیاء باشد، نظم اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور را بر هم می زند

(امیرپور، ۱۳۹۱: ۱۴۴).

در حال حاضر، مسئله قاچاق کالا و لزوم مبارزه با آن، یکی از مسائل مهم اقتصادی کشور است. با توجه به مرزی بودن شهرستان مریوان و همسایگی با کشور عراق و وضعیت اقتصادی ناهمگون در دو طرف مرز، بررسی پدیده قاچاق کالا از اهمیت بالایی برخوردار است و می توان گفت علل مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و جغرافیائی و حتی تاریخی بر وقوع این پدیده موثر است. برای حل هر مشکلی ابتدا بایستی عوامل و فاکتورهای به وجود آورنده آن را مورد بررسی قرار داد تا با شناخت صحیح این موارد بتوان راهکارهای مناسب را برای رفع آن مشکل ارائه داد. در رابطه با موضوع قاچاق کالا نیز این امر صدق می کند، لذا در پژوهش حاضر به واکاوی و تحلیل عوامل مؤثر بر قاچاق کالا در منطقه مرزی شهرستان مریوان پرداخته شده است.

فرضیه های تحقیق

- فرضیه اول: به نظر می رسد عوامل اقتصادی در انجام فعالیت های قاچاق در شهرستان مریوان تأثیر دارد.
- فرضیه دوم: به نظر می رسد عوامل اجتماعی در انجام فعالیت قاچاق در شهرستان مریوان تأثیر دارد.
- فرضیه سوم: به نظر می رسد عوامل فرهنگی در انجام فعالیت قاچاق در شهرستان مریوان تأثیر دارد.
- فرضیه چهارم: به نظر می رسد عوامل مدیریتی - اداری در انجام فعالیت قاچاق در شهرستان مریوان تأثیر دارد.

چارچوب نظری

تجارت آزاد و بازار یابی همواره به عنوان عوامل مؤثر در رشد و توسعه ی اقتصادی محسوب می شود، به طوری که بسیاری از دولت ها داد و ستد در عرصه بین المللی را

از اهم سیاست های کلان اقتصادی خود قرار داده اند. این فعالیت جهانی، در معرض خطرها و آسیب های جدی قرار دارد که قاچاق کالا یکی از این تهدیدهاست. علل و زمینه های شکل گیری قاچاق کالا متعدد و گوناگون است. برخی از محققان دو مجموعه از عوامل را در پیدایش و گسترش پدیده ی قاچاق (اقتصاد سیاه) مهم و مؤثر می دانند، یکی محدودیت های رسمی اقتصادی و دیگری ویژگی های محیط اقتصادی (امان پور، ۱۳۹۳: ۵). قاچاق به طور کلی از نظر ماهوی به دو شکل انجام می گیرد؛ از یک سو ممکن است عوامل تجاری غیر قانونی، کالایی را به صورت غیر رسمی و مخفیانه بدون پرداخت حقوق گمرکی و رعایت ضوابط تجاری وارد کشور کرده یا از آن خارج نمایند و از سوی دیگر، عوامل تجاری قانونی فعالیت تجاری قانونی خود را به عنوان پوششی برای انجام اعمال متقلبانه در تجارت، مانند دستکاری در اسناد تجاری قرار دهند که به این حالت شبه قاچاق گفته می شود (کریم زاده، ۱۳۹۵: ۱۸).

تعریف قاچاق

قاچاق از کلمه ترکی «قاچماق» مشتق شده و به معنای «برده» یا «ربوده» است (لغت نامه دهخدا، ج ۲۸: ۱۸). در لغت نامه دهخدا این کلمه «آنچه ورود آن به کشور و یا معامله آن از طرف دولت ممنوع است» معنا شده است. برخی دیگر از نویسندگان آن را به معنای خرید و فروش اجناس به طور غیر قانونی که پنهانی انجام شود (معین، ۱۳۸۱: ۳۶۰۷) دانسته اند. قاچاق یعنی کاری برخلاف قانون که پنهانی انجام شود و متاعی که معامله یا ورود آن به کشور ممنوع باشد. به طور کلی، هر نوع معامله یا مبادله کالا با پول یا کالایی دیگر که دولت محدودیت یا ممنوعیتی علیه آن وضع کرده باشد قاچاق محسوب می شود و این در تجارت و مبادله کالا به قدمت تاریخ است. در علم اقتصاد به ورود و خروج کالا که به صورت مخفیانه از مرزهای کشور وارد و یا خارج شود، قاچاق می گویند. کالای اقتصادی را که مورد قاچاق قرار می گیرد را کالای قاچاق و شخصی و یا اشخاصی که مبادرت به انجام قاچاق می نماید را قاچاقچی یا

سوداگر می نامند (اصغری، ۱۳۸۸: ۴۴). عوامل به وجود آورنده ی قاچاق، سه دسته عوامل اقتصادی، سیاسی و فرهنگی — اجتماعی قابل ذکر است. شواهد تجربی، حکایت از آن دارد که هر چه درجه ی توسعه یافتگی کشوری بیشتر باشد، اندازه ی نسبی اقتصاد سیاه آن کشور، کاهش می یابد (Schneider, 2005: 637).

به طور کلی قاچاق کالا شامل دو بخش است یکی قاچاق کالاهای ممنوع، یعنی کالاهایی که صادرات و واردات آنها ممنوعیت شرعی و قانونی دارند نظیر مواد مخدر، اسلحه و مشروبات الکلی و دیگری قاچاق کالاهای مجاز و مشروط، که منظور کالاهایی است که صادرات و واردات آنها با رعایت ضوابط قانونی امکان پذیر اما بدلیل رعایت نکردن ضوابط قانونی، قاچاق تلقی می شوند (Edward, 2000: 127).

دیدگاه‌های مربوط به قاچاق کالا

نظریه دورکیم و مرتون^{۲۰}: "دورکیم" تشریح کرده است که در زمان های رکود ناگهانی اقتصادی و یا رشد سریع اقتصادی آشفته‌گی اجتماعی روی می دهد، لذا در شرایط اجتماعی مستحکم و پایدار آرزوهای انسان ها از طریق هنجارها تنظیم و محدود شده و در مقابل از هم پاشیدگی هنجارها، آرزوهای بی حد و حصر اجتماعی و دائمی پدید آورده و فرد برای رسیدن به آرزوهای خود دست به فعالیت های مجرمانه از جمله قاچاق می زند. مرتون نظریه دورکیم را گسترش داده و عدم تعادل بین اهداف و وسایل دستیابی به این اهداف را مورد توجه قرار می دهد و بیان می دارد بین اهداف و ارزش های اقتصادی و فرهنگی یک تعادل وجود دارد و وقتی این تعادل به هم بخورد نظم اجتماعی از بین می رود و همین عدم تعادل، علت اصلی جرم از جمله قاچاق خواهد بود. با توجه به این نظریه می توان چنین برداشت کرد که اگر در جامعه ارزش های مادی و نیازهای روزافزون به انواع کالاها گسترش یابد، اما درآمد افراد برای دستیابی به این کالاها کافی نباشد، فرد را به فعالیت های مجرمانه اقتصادی

۲۰. Durkheim & Merton

از جمله قاچاق سوق می دهد (Merton, 2003: 675; Durkheim, 2005: 270).

تئوری فقر و رفاه دیویس^{۲۱}: دیویس معتقد است که تمایل به فعالیت های مختلف در انسان ها وقتی بروز می کند که پس از یک مرحله رشد اقتصادی یک دوران رکود پیش آید، به طوری که در مرحله رشد اقتصادی انتظارت و نیازهای جدیدی در آن ها به وجود می آید که در عین حال ارضاء نمی شود و در مرحله رکود این انتظارات و نیازها متوقف نمی شود و یا عقب نمی رود بلکه همچنان رشد می یابد ولی امکانات گرچه در ابتدا با سرعت کمتری از نیازها رشد می کند اما به زودی باز می ایستد، در نتیجه ناامیدی عمیق فرد را فرا می گیرد (Davis, 2001: 272).

نظریه انتخاب منطقی: بعضی از نظریه پردازان معتقداند تعدادی از جرایم از شرایط و موقعیت های وضعی و روانی نشات می گیرند که احساس عصبانیت، حسادت، ترس، حسرت، هیجان طلبی، انتقام و... را برمی انگیزند. بر اساس این نظریه که در قرن ۱۸ ارائه شده، فرد مجرم (در این جا قاچاقچی)، بدون توجه به دلیل ارتکاب جرم، راه حل نهایی را بعد از بررسی منافع و نتایج عمل انتخاب نموده، که بر اساس "نظریه انتخاب منطقی" می باشد. به عنوان مثال یک جوان به این نتیجه می رسد که فرصت های اجتماعی بسیار کم و ناچیز بوده و بدست آوردن پول از راه قاچاق بسیار آسان تر است. افراد متخلف و مجرم بر اساس این نظریه افرادی هستند صاحب اراده، آزاد و مستقل و قادرند با عنایت به دخالتشان در جرم و بزه کاری، تصمیمات مقتضی و لازم را اتخاذ نمایند. سیاست هایی که از این نظریه سرچشمه می گیرد، بیانگر این است که با متخلفین و افراد مجرم با شدت و سرعت برخورد شده و تلاش شود با افزایش احتمال دستگیری و تشدید عواقب آن، هزینه های اعمال جرم را افزایش دهند. لذا به پیشینه مجرمین یا شرایطی که بر جرم حاکم است، اهمیت کمی داده می شود. براساس این نظریه، چنانچه یک مجرم بسیار منطقی و خردمند باشد، در مرحله اول تشخیص

خواهد داد که ارتکاب جرم با توجه به عواقب آن منطقی نخواهد بود (Lyman & Potter, 2000: 134).

جدول ۱. مطالعات داخلی و خارجی انجام شده در حوزه تحقیق

نویسنده یا نویسندگان	عنوان (فعالیت علمی)	توضیحات (اثر علمی)
قلی زاده و همکاران	علل و پیامدهای قاچاق کالا در ایران پس از انقلاب اسلامی (۱۳۹۰).	عوامل متعددی در قاچاق کالا در ایران مؤثر هستند؛ اما مهم ترین آنها به ترتیب عبارتند از: تعرفه های بالای کالاها، بیکاری و توسعه نیافتگی مناطق مرزی، خطرپذیری پایین قاچاق، مناطق آزاد و بازارچه های مرزی و یرانه ها. هم چنین بر اساس یافته های پژوهش، قاچاق کالا باعث رانت خواری، نامتعادل شدن اقتصاد، عدم تعادل در قیمت کالاها، به هم ریختگی در تولید، از بین رفتن بازار کار و ناکارآمدی نظام اطلاعات کسور شده است.
مستجابی سرهنگی و صادقی	قاچاق کالا در مرزهای دریایی استان هرمزگان و تأثیر آن در امنیت منطقه (۱۳۹۳).	نتایج پژوهش نشان دهنده ارتباط معنادار بین قاچاق کالا و امنیت مرزها در استان هرمزگان است. یعنی قاچاق کالا موجب گسترش ناامنی در مناطق مرزی شده است. سنجش ارتباط بین امنیت و توسعه مناطق مرزی نیز بیانگر معناداری بالای ارتباط آنهاست و توسعه بدون امنیت امکان پذیر نیست.
هادی کهنه پوشی و همکاران	بررسی تأثیرات اقتصادی قاچاق کالا بر شهرهای مرزی مطالعه موردی؛ شهر مریوان (۱۳۹۱).	تأثیرات مثبت و زیاد قاچاق کالا بر میزان اشتغال و درآمد ساکنین شهر "مریوان" و نیز تأثیر قاچاق کالا بر سایر بخشهای اقتصادی منطقه می باشد. همچنین با افزایش درآمد حاصل از قاچاق، درآمد حاصل از کشاورزی، کاهش می یابد و بلعکس.
عابد اصلاحی اسلمرز	بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش مرزنشینان بانه ای به قاچاق کالا (زمینه ها و راهکارها) (۱۳۹۴).	بین فشار ساختاری با متغیر وابسته (گرایش و پذیرش قاچاق به عنوان یک شغل مشروع) ارتباط معنی داری به صورت مستقیم و مثبت وجود دارد. همبستگی بین تعهد اجتماعی و گرایش ارتباط معکوس و معنی داری وجود دارد؛ همچنین بین رده های سنی و سطوح تحصیلی مختلف در گرایش به قاچاق کالا تفاوت معنی داری وجود دارد.
شریف و همکاران	بررسی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا در مرزهای دریایی سیستان و بلوچستان و راه حل هایی برای کاهش آن (۱۳۹۲).	نتایج این پژوهش نشان می دهد که عوامل مربوط به صنعت و تولیدات داخلی، عوامل مالی و اختلاف قیمت ها و عوامل قانونی - حقوقی بر گسترش قاچاق کالا از طرق مرزهای دریایی استان تأثیرگذارند اما تأثیر عوامل محیطی - جغرافیایی و عوامل کنترلی - نظارتی بر گسترش قاچاق کالا تأیید نشد.

نویسنده یا نویسندگان	عنوان(فعالیت علمی)	توضیحات(اثر علمی)
سعید امان پور	ارزیابی مهم ترین عوامل مؤثر بر قاچاق کالا و سوخت در مناطق مرزی (نمونه موردی: دهستان مرگور) (۱۳۹۳).	داد که به طور کلی بین عوامل (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) و ایجاد انگیزه قاچاق رابطه ی معنادار ی وجود دارد، (Sig= .000). همچنین از طریق آزمون فریدمن مشخص شد که عامل اقتصادی با درجه اهمیت ۲،۲۵، مؤثرترین عامل در ایجاد انگیزه و گرایش به فعالیت های غیر قانونی، عامل فرهنگی با درجه اهمیت ۱،۷۷ و همچنین عوامل اجتماعی با درجه اهمیت ۱،۷۱ در رده های بعدی مهم ترین عوامل گرایش به قاچاق می باشند.
ارگین ^۱	تأثیر قاچاق بر اقتصاد کشورها (۲۰۱۲).	در بخشی از کسب و کار و صنعت، بی تفاوتی اولیه در برخورد با جعل، تقلب و قاچاق، عدم وجود چارچوب قانونی و نظارتی مشخص و قابل اجرا، اجرای بی اثر مقررات و فقر هماهنگی میان سازمان های نظارتی باعث گسترش هر چه بیشتر قاچاق می شود.
استفن ^۲	سیاست های تجاری ملی و قاچاق در آفریقا: مورد گامبیا و سنگال (۲۰۰۹).	بسیاری از تجارت مربوط به قاچاق در آفریقا ثبت نشده است. در سنگال، آمار رسمی تجاری نشان می دهد تقریباً هیچ تجارتی به صورت قاچاق در مقیاس بزرگ بین دو کشور، رخ نداده است. مقدار حمایت تجاری در دو کشور(سنگال و گامبیا)، منجر به تفاوت قیمت، و تخمین زدن حجم قاچاق شده است.
آلیسون ^۳	حقوق مالکیت و توانمندی حقوقی در اقتصاد غیر رسمی(قاچاق) شهری (۲۰۱۵).	مفهوم قانون و توسعه شهری با تمرکز بر حقوق مالکیت و زمین، کاوش درحقوق بالقوه جمعی در حوزه عمومی به زیر بنای یک رویکرد عادلانه تر به مدیریت فضای عمومی و چالش مقررات نامناسب که زندگی افراد فقیر متمرکز بر تجارت و اقتصاد غیررسمی است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

۱. Aregbeyen
۲. Stephen
۳. Alison

نویسنده یا نویسندگان	عنوان (فعالیت علمی)	توضیحات (اثر علمی)
داسچر	بررسی اقتصاد سیاسی پروژه های همگرایی منطقه ای در مرزهایی که دو طرف آن فقیر و غنی است: نقش خرید مرزی و دسته بندی جامعه (۲۰۱۰).	چگونگی وابستگی های سیاسی به تحرک داخل کشور، تصمیم گیری و رژیم های مالکیت مسکن، و کمک هزینه های دولت فدرال و مقررات مرزهای بین المللی نشان داده شده است. تحلیل ها نیز بر اساس دو مشخصه اصلی در تفاوت خاصی، که شامل تحرک درون منطقه ای و توانایی بین فرهنگی است، انجام شده است.
کریستینا ^۱	اثرات بازارچه های غیر قانونی در قاچاق امتداد مرز جنوب غربی ایالات متحده (۲۰۰۸).	کنترل مرزی بر قاچاق بین مکزیک و ایالات متحده تأثیر گذاشته است. این قاچاق بیشتر در مورد قاچاق مهاجران می باشد. با عبور از مرز امکان مرگ آنان نیز وجود دارد.
مونیکا ^۲	شبکه های مواد مخدر مکزیک: مدل سازی مسیرهای قاچاق به سمت ایالات متحده (۲۰۱۵).	پیش بینی قاچاقیان زمینی برای حمل و نقل ماری جوانا و تریاک و مشتقات آن از مکزیک تا مرز ایالات متحده است. شبیه سازی مسیرهای قلمرو شناخته شده و مسیرهای قاچاق مواد مخدر در سازمان های مکزیکی می باشد.
گیل اسپی ^۳	قاچاق تقلبی: بازاندیشی در الگوهای سرمایه گذاری و تسهیل تجارت خارج از کشور (۲۰۱۳).	پدیده قاچاق تقلبی چین به مکزیک، چهارمین بازار تقلبی جهان، به ویژه نقش برجسته جرایم فراملی چین در تولید و تامین مالی از این صادرات غیر قانونی و نقش مهاجر کره ای در توزیع داروهای تقلبی چینی در مکزیک است.
آراویجو ^۴	مالیات محدودیت اعتباری و اقتصاد غیررسمی (۲۰۱۶).	ایوانز و جووانویچ مدل کارآفرینی به عنوان سمبل بخش غیر رسمی می شناسند. کارآفرینان در بخش غیر رسمی بهتر است که به کار در بخش رسمی بپردازند. که در آن دسترسی به بازارهای اعتباری محدود باشد و مالیات پرداخت کند.

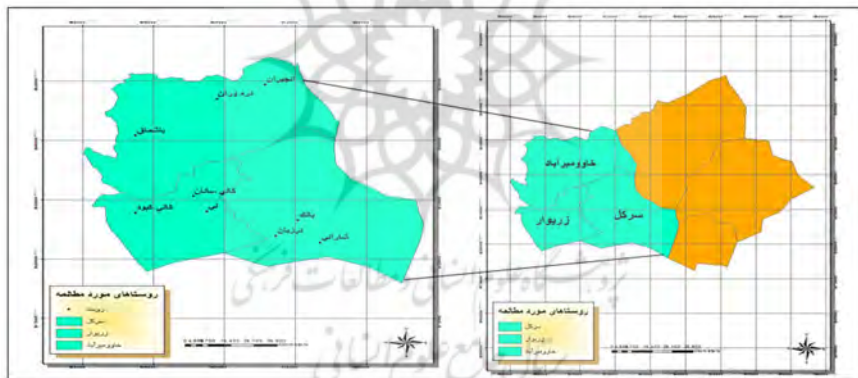
مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۶

پرتال جامع علوم انسانی

-
۱. Christina
 ۲. Monica
 ۳. Gillespie
 ۴. Araujo

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهرستان مریوان به مرکزیت شهر مریوان یکی از ۱۰ شهرستان استان کردستان است که در غرب استان و در مجاورت خاک عراق با طول جغرافیایی ۴۵ درجه و ۵۸ دقیقه تا ۴۶ درجه و ۴۵ درجه طول شرقی و ۳۵ درجه و ۲ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۴۸ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. این شهرستان دارای سه بخش مرکزی، سرشیو و خاو و میرآباد است و ۶ دهستان می باشد. در پژوهش حاضر سه دهستان خاو و میرآباد، زریوار و سرکل مد نظر می باشند. دهستان خاو و میرآباد در غرب شهرستان مریوان در استان کردستان قرار دارد، مرکزیت این دهستان روستای برده رشه است. دهستان سرکل به مرکزیت شهر کانی دینار و همچنین دهستان زریوار به مرکزیت روستای نی می باشد.

شکل ۱. منطقه مورد مطالعه

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۶

روش‌شناسی

این تحقیق با توجه به هدف از نوع مطالعات کاربردی و از نظر ماهیت جزء تحقیقات توصیفی - تحلیلی است. در این تحقیق ابتدا شناخت لازم در خصوص موضوع، از

منابع کتابخانه ای به دست آمد . پس از آن داده ها و اطلاعات مربوط به منطقه گردآوری شد. پژوهش حاضر به دنبال تحلیل و واکاوی عوامل مؤثر در پدیده قاچاق کالا می باشد. با توجه به گستردگی منطقه به و دشواری دسترسی ۳۰ درصد کل روستاها یعنی ۳ روستا از هر دهستان که در مجموع شش روستا را در بر می گیرد به روش قرعه کشی عنوان روستاهای نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه ها به روش طبقه بندی و تصادفی ساده در روستاها در میان سرپرستان خانوار توزیع گردید. اعتبار پرسشنامه ها نیز از طریق آزمون آلفای کرونباخ، ۰,۷۹ درصد به دست آمد. پرسشنامه های خانوار بر اساس تعداد جمعیت روستاهای انتخاب شده توزیع شد. بر اساس فرمول کوکران از میان جامعه آماری، ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه به دست آمد، و همچنین با ۲۰ نفر از افراد نمونه جهت تکمیل یافته ها، مصاحبه فردی عمیق صورت گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون T ، آزمون کای اسکوتر (برای فهمیدن نظر مثبت یا منفی افراد پاسخگو به سوالات از این آزمون استفاده شده است) و آزمون کروسکال والیس در نرم افزار spss استفاده شده است.

جدول ۲. روستاها و تعداد نمونه‌های تحقیق

دهستان	روستا	تعداد خانوار	جمعیت	فراوانی حجم نمونه
خاو و میرآباد	انجیران	۱۱۱	۴۵۵	۱۸
	باشماق	۱۱	۴۷	۴
	ده ره وه ران	۸۳	۳۳۴	۱۶
زریوار	کانی کبود	۶	۲۴	۲
	کانی سانان	۱۷۱	۶۶۰	۳۱
	نی	۶۵۶	۲۵۶۰	۱۱۳
سرکل	بالک	۱۳۹	۵۲۹	۲۵
	درزیان	۱۱۲	۴۵۱	۲۰
	شارانی	۱۱۳	۴۷۲	۲۱
جمع	۹	۱۴۰۲	۵۵۳۲	۲۵۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶.

جدول ۳. ابعاد و شاخص های عوامل مؤثر بر قاچاق کالا در مناطق مرزی

ابعاد	شاخص
اقتصادی	درآمد بالای قاچاق
	بیکاری
	تفاوت قیمت کالاها
	عدم آگاهی از تأثیرات قاچاق بر اقتصاد ملی
	هزینه های مالیاتی و گمرکی
	پایین بودن کیفیت محصولات داخلی
	کمبود امکانات و زیربنای اساسی جهت تولید و افزایش اشتغال
اجتماعی	دسترسی آسان به کشورهای همسایه
	وضع ممنوعیت های مقداری و محدودیتی
	کشته شدن قاچاقچیان به دست نیروهای مرزبانی
	نابرابری اجتماعی و فقر عمومی
	رسیدن به منزلت اجتماعی
فرهنگی	هم زبانی مردم کشورهای همسایه
	پایین بودن سطح سواد
	بی اعتقادی به خلاف و غیر شرعی بودن قاچاق
اداری - مدیریتی	کنترل ناکافی مرزها
	نامناسب بودن سیاست های تجاری دولتی
	عدم نظارت صحیح سرپرستان و مدیران سازمان های مسئول مبارزه با قاچاق کالا
	عدم رعایت قواعد و قوانین گمرکی
	ممنوعیت های قانونی صادرات و واردات کالا

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۶

بررسی ویژگی های فردی پاسخ دهندگان نشان می دهد که تمامی پاسخ دهندگان

مرد بوده اند، از حیث سن ۱۶,۷ درصد پاسخگویان در سن ۲۵-۱۵ سال، ۲۷,۳ درصد

پاسخگویان در سن ۲۵-۳۵ سال، ۳۲,۶ درصد پاسخگویان در سن ۳۵-۴۵ سال، ۱۸,۳ درصد پاسخگویان در سن ۴۵-۵۵ سال و ۵,۶ درصد در سنین بالای ۵۵ سال قرار داشته‌اند. از نظر تحصیلات ۳,۶ درصد افراد بی سواد، ۱۷,۵ درصد افراد در سطح ابتدایی، ۲۰,۸ درصد افراد در سطح راهنمایی، ۳۵,۱ درصد افراد در سطح دبیرستان و ۲۲,۹ درصد افراد در سطح دیپلم و بالاتر بوده‌اند.

جدول ۳. مشخصات فردی افراد پاسخگو

ویژگی‌های فردی پاسخ‌دهندگان			
شاخص	گروه‌بندی	درصد	فراوانی
سن	۱۵-۲۵	۱۶,۷	۱۲۵
	۲۵-۳۵	۲۷,۳	۳۰۹
	۳۵-۴۵	۳۲,۶	۴۹۰
	۴۵-۵۵	۱۸,۳	۳۴۰
	۵۵ و بالاتر	۵,۶	۷۴
سطح تحصیلات	بی سواد	۳,۶	۶۲
	ابتدایی	۱۷,۵	۱۴۱
	راهنمایی	۲۰,۸	۳۳۲
	دبیرستان	۳۵,۱	۴۱۶
	دیپلمه و بالاتر	۲۲,۹	۳۸۷

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

با توجه میانگین و کای اسکور نظر پاسخگویان در جدول ۴ عوامل اقتصادی (درآمد بالای قاچاق، بیکاری، تفاوت قیمت کالاها، عدم آگاهی از تأثیرات قاچاق بر اقتصاد ملی، هزینه‌های مالیاتی و گمرکی، پایین بودن کیفیت محصولات داخلی، کمبود امکانات و زیربنای اساسی جهت تولید و افزایش اشتغال) تأثیر مستقیم و مثبتی بر بیشتر شدن قاچاق کالا داشته‌اند. در شاخص‌های اجتماعی (دسترسی آسان به

کشورهای همسایه، وضع ممنوعیت های مقداری و محدودیتی، کشته شدن قاچاقچیان به دست نیروهای مرزبانی، نابرابری اجتماعی و فقر عمومی، رسیدن به منزلت اجتماعی، هم زبانی مردم کشورهای همسایه) نیز بجز در شاخص های وضع ممنوعیت های مقداری و محدودیتی و کشته شدن قاچاقچیان به دست نیروهای مرزبانی، در افزایش قاچاق کالا تأثیر مثبت داشته اند. در زمینه شاخص های فرهنگی (هم زبانی مردم کشورهای همسایه، پایین بودن سطح سواد و بی اعتقادی به خلاف و غیر شرعی بودن قاچاق) فقط شاخص هم زبانی مردم کشورهای همسایه بر افزایش پدیده قاچاق تأثیر داشته است و شاخص دیگر تأثیر در افزایش این پدیده نداشته اند. و در آخر در زمینه شاخص های اداری - مدیریتی (کنترل ناکافی مرزها، نامناسب بودن سیاست های تجاری دولتی، عدم نظارت صحیح سرپرستان و مدیران سازمان های مسئول مبارزه با قاچاق کالا، عدم رعایت قواعد و قوانین گمرکی، ممنوعیت های قانونی صادرات و واردات کالا) بجز شاخص نامناسب بودن سیاست های تجاری دولتی در سایر شاخص ها تأثیر ی در افزایش پدیده قاچاق کالا نداشته اند. به صورت کلی شاخص های اقتصادی بیشترین تأثیر را در افزایش پدیده قاچاق کالا در شهرتان مریوان داشته است.

در توصیف جدول ۵ باید گفت با توجه به اینکه سطح معنی داری محاسبه شده برابر $0/000$ می باشد که $0/025$ کوچکتر است و بازه حد پایین و حد بالا شامل عدد صفر نمی باشد نتیجه می گیریم که از نظر پاسخ دهندگان عوامل اقتصادی در انجام قاچاق در منطقه تأثیر دارد. با توجه به مطالعات میدانی و یافته های پژوهش قاچاق کالا نقش مهمی در افزایش اشتغال و کاهش بیکاری و نیز افزایش درآمد خانوارهای روستاهای نزدیک به مرز داشته است. مهمترین چالش فراروی امنیت در مناطق مرزی کشور، بیکاری و نارضایتی از فعالیت های اقتصادی است. این مسأله باعث می شود مردم برای تأمین معاش و گذران زندگی خود به انواع شغل های کاذب و غیر رسمی که در این شرایط پا به عرصه وجود می گذارد روی آورند. یکی از فعالیت های غیررسمی، رشد مبادلات مرزی غیررسمی (قاچاق) می باشد.

جدول ۴. عوامل مؤثر بر قاچاق کالا در مناطق مرزی از نظر پاسخ دهندگان

ابعاد	شاخص	ک. مخالف	مخالف	بینابین	موافق	ک. موافق	میانگین	کای اسکوتر	سطح معنی داری
اقتصادی	درآمد بالای قاچاق	۱۹,۷	۲۷,۵	۱۲,۲	۲۰,۳	۲۰,۳	۳,۷۸	۴۸,۱۵۶	۰۰۰.
	بیکاری	۲۲,۵	۱۴,۴	۹,۷	۲۸,۶	۲۴,۷	۳,۶۰	۴۳,۱۵۶	۰۰۰
	تفاوت قیمت کالاها	۱۲,۵	۱۹,۷	۲۳,۹	۲۶,۹	۱۶,۹	۳,۱۶	۶۹,۲۴۲	۰۰۰.
	عدم آگاهی از تأثیرات قاچاق بر اقتصاد ملی	۱۸,۹	۱۷,۲	۷,۸	۳۰,۶	۲۵,۶	۳,۶۴	۵۴,۱۷۱	۰۰۰.
	هزینه های مالیاتی و گمرکی	۱۵,۰	۳,۹	۲۰,۰	۲۶,۴	۳۴,۷	۲,۳۵	۷۳,۵۶۳	۰۰۰
	پایین بودن کیفیت محصولات داخلی	۱۵,۳	۱,۶	۱۶,۹	۲۷,۸	۲۹,۴	۳,۶۷	۶۷,۶۷۴	۰۰۰.
	کمبود امکانات و زیربنای اساسی جهت تولید و افزایش اشتغال	۱۸,۹	۱۹,۷	۱۲,۵	۲۶,۷	۲۲,۲	۳,۸۰	۵۶,۲۵۵	۰۰۱.
اجتماعی	دسترسی آسان به کشورهای همسایه	۱۳,۳	۴,۷	۲۲,۵	۲۶,۱	۳۳,۳	۳,۳۷	۸۹,۸۶۱	۰۰۰.
	وضع ممنوعیت های مقداری و محدودیتی	۱۹,۷	۲۵,۸	۲۲,۲	۲۰,۰	۱۲,۲	۲,۲۱	۱۷,۹۱۷	۰۰۱.
	کشته شدن قاچاقچیان به دست نیروهای مرزبانی	۲۴,۴	۲۹,۲	۲۳,۶	۱۳,۹	۸,۹	۲,۴۶	۴۹,۹۷۲	۰۰۰.
	نابرابری اجتماعی و فقر عمومی	۷,۲	۱۷,۵	۲۸,۳	۲۵,۸	۲۱,۱	۳,۳۶	۴۹,۳۶۱	۰۰۰.
	رسیدن به منزلت اجتماعی	۱۵,۳	۴,۴	۲۵,۰	۳۳,۳	۳۱,۹	۳,۵۴	۷۹,۷۵۰	۰۰۰.
فرهنگی	هم زبانی مردم کشورهای همسایه	۲۲,۸	۱۳,۳	۲۸,۹	۳۱,۴	۲۸,۹	۳,۵۶	۹۵,۳۰۶	۰۰۰.
	پایین بودن سطح سواد	۲۳,۶	۲۷,۵	۲۵,۸	۱۵,۶	۷,۵	۲,۴۴	۵۰,۲۷۸	۰۰۰.
	بی اعتقادی به خلاف و غیر شرعی بودن قاچاق	۴۱,۱	۳۹,۴	۱۷,۵	۱,۱	۰,۸	۱,۱۹	۲۷۹,۷۵۰	۰۰۰.

ابعاد	شاخص	ک. مخالف	مخالف	بینابین	موافق	ک. موافق	میانگین	کای اسکوتر	سطح معنی داری
اداری - مدیریتی	کنترل ناکافی مرزها	۳۱,۴	۳۴,۷	۲۵,۳	۷,۲	۱,۴	۱,۸۸	۱۵۹,۱۱۱	۰۰۰.
	نامناسب بودن سیاست های تجاری دولتی	۱۹,۲	۴,۴	۱۳,۱	۳۱,۱	۳۲,۲	۳,۴۸	۱۰۱,۴۷۲	۰۰۰.
	عدم نظارت صحیح سرپرستان و مدیران سازمان های مسئول مبارزه با قاچاق کالا	۲۳,۹	۳۲,۵	۲۹,۷	۱۰,۳	۳,۶	۲,۶۳	۱۱۳,۲۲۲	۰۰۰.
	عدم رعایت قواعد و قوانین گمرکی	۳۴,۴	۳۳,۳	۲۱,۹	۷,۸	۲,۵	۲,۸۹	۱۵۲,۲۵۰	۰۰۰.
	ممنوعیت های قانونی صادرات و واردات کالا	۱۶,۹	۲۷,۵	۳۱,۷	۶,۴	۱۷,۵	۲,۳۱	۷۰,۷۷۸	۰۰۰.

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۶

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

جدول ۵. میانگین نظرات پاسخ دهندگان به تأثیر عوامل اقتصادی

در انجام فعالیت قاچاق در شهرستان مریوان

One-Sample Test						
Test Value = 0						
فرضیه اول	T	درجه آزادی	Sig.	اختلاف بین میانگین	ضریب اطمینان ۹۵٪	
					حد بالا	حد پایین
	۴۸,۱۳۵	۱۹۹	۰۰۰.	۳۵,۳۸۱۲۴	۲۷,۶۷۹	۳۴,۵۳۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۶. میانگین نظرات پاسخ دهندگان به تأثیر عوامل اجتماعی

در انجام فعالیت قاچاق در شهرستان مریوان

One-Sample Test						
Test Value = 0						
فرضیه دوم	T	درجه آزادی	Sig.	اختلاف بین میانگین	ضریب اطمینان ۹۵٪	
					حد بالا	حد پایین
	۵۳,۲۴۵	۱۹۹	۰۰۰.	۲۵,۶۸۱۷۴	۲۴,۶۶۱	۳۱,۷۳۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۷. میانگین نظرات پاسخ دهندگان به تأثیر عوامل فرهنگی

در انجام فعالیت قاچاق در شهرستان مریوان

One-Sample Test						
Test Value = 0						
فرضیه سوم	T	درجه آزادی	Sig.	اختلاف بین میانگین	ضریب اطمینان ۹۵٪	
					حد بالا	حد پایین
	۵۸,۲۳۷	۱۹۹	۰۰۰.	۲۵,۸۸۹۷۳	۲۳,۵۱۱	۲۶,۶۲۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

در توصیف جدول ۶ نیز با توجه به اینکه سطح معنی داری محاسبه شده برابر ۰/۰۰۰/۰ می باشد که ۰/۰۲۵ کوچکتر است و بازه حد پایین و حد بالا شامل عدد صفر نمی باشد نتیجه می گیریم که از نظر پاسخ دهندگان عوامل اجتماعی در انجام قاچاق در منطقه تأثیر دارد.

در توصیف جدول ۷ نیز به مانند دو فرضیه پیش، با توجه به اینکه سطح معنی داری برابر ۰/۰۰۰/۰ می باشد که ۰/۰۲۵ کوچکتر است و بازه حد پایین و حد بالا شامل عدد صفر نمی باشد نتیجه می گیریم که از نظر پاسخ دهندگان عوامل فرهنگی نیز در انجام قاچاق در منطقه تأثیر دارد.

جدول ۸. میانگین نظرات پاسخ دهندگان به تأثیر عوامل اداری - مدیریتی در انجام فعالیت قاچاق در شهرستان مریوان

One-Sample Test						
Test Value = 0						
فرضیه چهارم	T	درجه آزادی	Sig.	اختلاف بین میانگین	ضریب اطمینان ۹۵٪	
					حد بالا	حد پایین
	۵۹,۱۶۷	۱۹۹	۰۰۰.	۲۴,۹۸۹۷۳	۲۳,۵۱۱	۲۶,۶۲۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

در توصیف جدول فوق نیز به مانند سه فرضیه پیش، با توجه به اینکه سطح معنی داری برابر ۰/۰۰۰/۰ می باشد که ۰/۰۲۵ کوچکتر است و بازه حد پایین و حد بالا شامل عدد صفر نمی باشد نتیجه می گیریم که از نظر پاسخ دهندگان عوامل اداری - مدیریتی نیز در انجام قاچاق در منطقه تأثیر دارد. با توجه به نتایج آزمون کروسکال والیس، در رتبه بندی بین عوامل مؤثر در قاچاق کالا، همان گونه که میانگین های رتبه ای در این آزمون نشان می دهند به ترتیب عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اداری - مدیریتی بیشترین تأثیر را در افزایش و رواج قاچاق کالا دارند.

جدول ۸. رتبه بندی عوامل مؤثر در قاچاق کالا در شهرستان مریوان

با آزمون کروسکال والیس

میانگین رتبه ای	عوامل	
۱۷۸,۳۴	اقتصادی	عوامل مؤثر در قاچاق کالا
۱۳۷,۷۵	اجتماعی	
۱۳۴,۸۳	فرهنگی	
۱۲۱,۴۵	اداری - مدیریتی	
۲۵۰	مجموع	
۲	درجه آزادی	
۰,۰۰۱	معنی داری	

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

نتایج

قاچاق کالا و لزوم مبارزه با آن از مباحث مهم کشور در عرصه اقتصادی به « دارد شمار می رود. پدیده قاچاق کالا در سال های اخیر به صورت معضل بزرگی بر زمینه های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور حاکم شده است. یکی از این مناطق در کشور ما شهرستان مریوان در استان کردستان است. دارای قابلیت ها و پتانسیل های خوبی در زمینه های منابع آب، جنگل، مراتع، ذخایر معدنی و جاذبه های گردشگری است، اما علیرغم این پتانسیل ها، هنوز این منطقه دارای تنگناهای اساسی برای رشد و توسعه میباشد و در مقایسه با سایر مناطق کشور سهم چندانی از مواهب توسعه ملی نبرده است. این وضعیت، به همراه سایر زمینه های اقتصادی و خلاءهای قانونی جامعه موجب شده تا نوعی داد و ستد غیرقانونی کالا صورت گیرد (قاچاق). این مسأله نه تنها در منطقه ی مریوان و غرب کشور وجود دارد بلکه سال ها است که در شهرهای جنوب شرقی و حتی شمال کشور وجود دارد و دلایل آن عمدتاً آن است که ساکنان مرزی اغلب افرادی هستند که زمینه های مساعد برای اشتغال پیدا نکرده اند. در

مقیاس کلان جامعه، معضل قاچاق کالا نه فقط سیستم اقتصادی یک کشور را متأثر می‌سازد و گاه ضربات سنگینی به آن وارد می‌آورد، بلکه تأثیرات فراوانی بر پیکره فرهنگی - اجتماعی یک جامعه دارد. افزایش بیکاری و مشکلات ناشی از آن، تغییرات الگوی مصرف و حتی در برخی موارد تغییرات سیستم ارزشی جامعه، از جمله مواردی است که می‌توان به عنوان پیامدهای قاچاق در جامعه نام برد. در پژوهش حاضر با توجه به نتایج آزمون کروسکال والیس، در رتبه بندی بین عوامل مؤثر در قاچاق کالا، همان گونه که میانگین های رتبه ای در این آزمون نشان می‌دهند به ترتیب عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اداری - مدیریتی بیشترین تأثیر را در افزایش و رواج قاچاق کالا دارند. در زمینه عوامل اقتصادی تأثیر مستقیم و مثبتی بر بیشتر شدن قاچاق کالا داشته‌اند. در شاخص های اجتماعی نیز بجز در شاخص های وضع ممنوعیت های مقداری و محدودیتی و کشته شدن قاچاقچیان به دست نیروهای مرزبانی، در افزایش قاچاق کالا تأثیر مثبت داشته‌اند. در زمینه شاخص های فرهنگی فقط شاخص هم زبانی مردم کشورهای همسایه بر افزایش پدیده قاچاق تأثیر داشته است دو شاخص دیگر تأثیر در افزایش این پدیده نداشته‌اند. و در آخر در زمینه شاخص های اداری - مدیریتی بجز شاخص نامناسب بودن سیاست های تجاری دولتی در سایر شاخص ها تأثیر ی در افزایش پدیده قاچاق کالا نداشته‌اند. به صورت کلی شاخص های اقتصادی بیشترین تأثیر را در افزایش پدیده قاچاق کالا در شهرتان مریوان داشته است.

پیشنهادهات

- ایجاد مناطق آزاد تجاری - صنعتی: از آنجا که فعالیت های اقتصادی در یک منطقه آزاد از بعضی معافیت های مالیاتی و گمرکی برخوردار است انگیزه لازم برای قاچاق کالا و فعالیت های زیر زمینی کاهش پیدا می کند. همچنین با فراهم کردن زمینه های رشد و توسعه اقتصادی شهرستان بانه، ضمن ایجاد

فرصت های شغلی، می تواند در پرکردن شکاف بین دولت و مردم منطقه، کاهش نگرش منفی و احساس محرومیت مردم و ... که از عوامل اساسی ایجاد قاچاق در این شهرستان هستند، بکاهد.

- توزیع عادلانه کارت های بازرگانی بین کول بران به عنوان قشر آسیب پذیر.
- ایجاد کارخانجات مختلف از جمله کارخانه های شیر و لبنیات در جهت استفاده از پتانسیل قوی دامداری در دهستان مزبور.
- رفع بیکاری و ایجاد اشتغال به خصوص در میان قشر جوان و تحصیل کرده منطقه. برنامه ریزی مناسب و قابل اجرا برای گسترش توریسم در این منطقه با توجه به توان های گردشگری این بخش در زمینه اکوتوریسم و توریسم تجاری که موجب ایجاد اشتغال برای ساکنین روستایی این بخش و در نهایت، افزایش در آمد آنان شود.
- اطلاع رسانی درست و مناسب از طریق رسانه های جمع ی جهت آگاه کردن مردم از اثرات سوء قاچاق کالا برای کشور و نیز منطقه در نهایت تشویق آنان به مشاغل جایگزین و مناسب.
- راهکارهای فرهنگی (فرهنگ سازی برای مقابله با مصرف کالاهای قاچاق) از طریق پخش جزوه های آموزشی و فیلم های تبلیغاتی.
- بهبود عملکرد بازارچه های مرزی. متأسفانه عملکرد ضعیف بازارچه های مرزی شهرستان نتوانسته اهداف تأسیس آنها را توجیه اقتصادی نماید و این خود دلیلی شده بر گسترش تجارت غیر قانونی در شهرستان. از این سوی نیاز به ارزیابی عملکرد و شناسایی دلایل عدم موفقیت بازارچه ها از طرف دولت ضروری به نظر می رسد.

منابع

- اصلانی اسلمرز، عابد؛ دیندارلو، سعید؛ اصلانی اسلمرز، امید (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر ، بر گرایش مرزن‌نشینان بانه ای به قاچاق کالا (زمینه ها و راه کارها). فصلنامه انتظام اجتماعی، دوره ۷، ۳۳- شماره ۲، صص ۵۶-۳۳.
- اخباری، محمد؛ اخباری، مهدیه؛ آقابابایی، رضا (۱۳۸۹). کاربرد رویکرد منطق فازی در مدل سازی تجارت قانونی در ایران. فصلنامه اقتصاد مقداری، دوره ۷، شماره ۴، صص ۱۱۷-۱۴۹.
- احمدی، عبدالله (۱۳۸۵). جرم قاچاق یا آنومی اقتصادی .تهران :میزان.
- امان پور، سعید (۱۳۹۳). ارزیابی مهم ترین عوامل مؤثر بر قاچاق کالا و سوخت در مناطق مرزی (نمونه موردی: دهستان مرگور)، پژوهش نامه مطالعات مرزی، سال دوم، شماره چهارم، صص ۲۲-۲.
- امیر پور، مهناز (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر قاچاق در شهرهای مرزی (انسان.اشیاء.کالا)، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت، چالشها و رهیافتها، زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- رحمانی، ژاله (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا و ارز و تاثیر آن بر اقتصاد ملی. بازیافت شده از سایت کرد اکونومیک.
- شریف، مصطفی (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا در مرزهای دریایی استان سیستان و بلوچستان و راه حل هایی برای کاهش آن، اولین همایش الکترونیکی ملی چشم انداز اقتصاد ایران با رویکرد حمایت از تولید ملی.
- قلی زاده، سیدابراهیم؛ علی پور، عباس؛ ذوقی بارانی، کاظم (۱۳۹۰). علل و پیامدهای قاچاق کالا در ایران پس از انقلاب اسلامی. فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۲، شماره ۴، صص ۱۰۹-۱۴۲.
- کریم زاده، مجید (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا و تأثیر آن بر اقتصاد شهرستان مرزی سراوان، فصلنامه انتظام اجتماعی / سال هشتم / شماره دوم، ۳۱-۱۷.
- کهنه پوشی، سیدهادی؛ جلالیان، حمید (۱۳۹۲). تأثیر قاچاق کالا بر اقتصاد روستاهای مرزی ، مریوان (مطالعه موردی بخش خاور و میرآباد شهرستان مریوان). مجله جغرافیا

و توسعه، شماره ۳۲، صص ۷۴-۶۱.

- کهنه پوشی، سید هادی. (۱۳۹۱). بررسی اثرات اقتصادی قاچاق کالا بر شهرهای مرزی مطالعه موردی؛ شهر مریوان، استان کردستان. همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش ها و رهیافت ها، دانشاه سیستان و بلوچستان. صص ۱۰۵۹-۱۰۶۸.س
- مستجابی سرهنگی، حمید؛ صادقی، محمد. (1393) قاچاق کالا در مرزهای دریایی استان هرمزگان و تأثیر آن در امنیت منطقه. فصلنامه انتظام اجتماعی، دوره ۶، شماره ۱، صص ۱۲۴-۱۰۳.
- محمد بور، پروین، (۱۳۸۸). بررسی علل و پدیده قاچاق کالا در گمرک، پایان نامه دوره کارشناسی، دانشراه دریانوردی.

- Araujo, Julia P. (2016). Taxation, credit constraints and the informal economy, *Economia* 17, pp. 43-55.
- Aregbeyen, Omo (2012). An Investigation of the Severity, Causes, Impact and Actions against Counterfeiting and Smuggling in Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol. 3 (1), p: 379-392.
- Christine D. (2014). Cigarette Packaging: Youth Perceptions of “Natural” Cigarettes, Filter References, and Contraband Tobacco, *Journal of Adolescent Health* 54 , pp. 33-39.
- Davis, P. (2001). Rethinking the Welfare Poverty Approach The Case of Bangladesh , *Journal of Global Social Policy*, 23(9), pp: 256-278.
- Dascher, K and Haupt, A, (2010). the political economy of regional integration projects at borders where poor and rich meet: The role of cross-border shopping and community sorting. *Journal of urban Economics*, 10.
- Durkheim, E. (2005). *Le Suicide: Étude de Sociologie*. 2ieme ed. Paris, France: Librairie Félix Alcan, p.264-311.
- Edward, E. (2000). vito tanzi. *Policies, Institutions and Darkof Economics*, Igar publishing Limited Galen sanda Hose, UK, 11(8), pp: 124-143.
- Gillespie, Kate, (2013). Counterfeit Smuggling: Rethinking Paradigms of Diaspora Investment and Trade Facilitation, *Journal of International Management* 19, pp 66-81.
- Lyman, M. D., & Potter, G. W. (2888). *Organized crime*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 32(11), pp. 130-149.
- Monica, M. (2015). Mexico's drug networks: Modeling the smuggling routes towards the United States, *Applied Geography* 60, pp. 240-247.
- Merton, R. (2003). “Social Structure and Anomie.” *American Sociological Review* pp:672-682.

- Schneider, F, (2005) Shadow economies around the world: what dowe really know? European Journal of Political Economy, Vol. 21,598– 642.
- Schneider, Friedrich (2005). Shadow Economies Around the World: What Do We Really Know?, European Journal of Political Economy, Vol. 21.
- STEPHEN S, (2009). National Trade Policies and Smuggling in Africa: The Case of The Gambia and Senegal, World Development Vol. 37, No. 3, pp. 595–606.

